

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการนำเสนอไว้ดังนี้

- 5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5.2 วิธีดำเนินการวิจัย
- 5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.6 สรุปผลการวิจัย
- 5.7 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.8 ข้อเสนอแนะ

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนครูวิชาการครูหัวหน้าหมวดวิชาบังคับแก่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2537 จำนวน 69 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 552 คน มีรายละเอียดของประชากรดังนี้

(1) ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน 69 คน
(2) ครูวิชาการ	จำนวน 69 คน
(3) ครูหัวหน้าหมวดวิชาบังคับแก่น	จำนวน 414 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด มีทั้งหมด 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสำรวจรายการและแบบคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบประมาณค่า และแบบคำถามปลายเปิด

แบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนา ปรับปรุงโดยผ่านความเห็นชอบ และตรวจสอบ แก่ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ ตามขั้นตอนอย่างสมบูรณ์

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้ข้อมูลคืน ร้อยละ 97.46

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ระบบ SPSS/PC+ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.6 สรุปผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนครูวิชาการ ครูหัวหน้าหมวดวิชาบังคับแกน พบว่า ส่วนมากเป็นชายมีอายุระหว่าง 30-35 ปี มีวุฒิทางการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่

2) ผลการศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

(1) การจัดแผนการเรียน พบว่าโรงเรียนได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรในการจัดแผนการเรียนได้มีการประชุมครู-อาจารย์ เพื่อวางแผนการจัดการเรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดแผนการเรียนจากกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผู้ที่มีบทบาทในการจัดแผนการเรียนคือครูวิชาการ ร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน

(2) การจัดครูเข้าสอนพบว่าโรงเรียนได้มีการประชุมปรึกษาหารือ คณะครู ในการจัดครูเข้าสอน โดยศึกษาจากประวัติการศึกษา เพื่อให้จัดครูเข้าสอนตรงตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และจัดครูให้เข้าสอนตรงตามวุฒิ วิชาเอก

(3) การจัดตารางสอน พบว่า โรงเรียนได้ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในการจัดตารางสอน และได้ประชุม ครู-อาจารย์ เพื่อวางแผนการจัดตารางสอน

(4) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีการศึกษาความต้องการ ความจำเป็นในการใช้งบประมาณภายในโรงเรียน และมีการจัดทำแผนการใช้งบประมาณประจำปี

(5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ พบว่าโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนประจำในห้องเรียน ซึ่งมีห้องเรียนที่มีความสะดวกสบายต่อการการใช้

(6) การจัดการแนะแนว พบว่า โรงเรียนได้มีการจัดบริการแนะแนวการศึกษาแก่นักเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนว และจัดทำแผนปฏิบัติงานแนะแนว บริการแนะแนวที่โรงเรียนได้ดำเนินการคือ จัดปฐมนิเทศ นักเรียน

เข้าใหม่ทุกปี สํารวจนักเรียนที่ยากจนเพื่อรับทุนการศึกษาที่มีผู้บริจาค และจัดทำทะเบียนสะสม

(7) การสอนซ่อมเสริม พบว่า โรงเรียนได้สํารวจข้อบกพร่องในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ของนักเรียน ครูได้สอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน และระหว่างเวลาสอน

(8) การจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมตามกำลังทรัพยากรและความเหมาะสม มีการจัดทำแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมโดยจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมอัสระและกิจกรรมแนะแนว

(9) การให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง พบว่าโรงเรียนได้กระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากห้องสมุด จัดหาหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ จัดทำป้ายนิเทศ

(10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในการสอนบางรายวิชา ได้สํารวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถเป็นวิทยากรได้ และได้สํารวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่เป็นสถานประกอบการ

(11) การประเมินผลการเรียน พบว่า โรงเรียนได้จัดทำข้อสอบของแต่ละชั้นแต่ละวิชาในแต่ละภาคเรียน มีการวัดผล ประเมินผลก่อน ระหว่าง หลังการสอน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ โดยนำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการสอนของครู แจ้งให้นักเรียนทราบเพื่อปรับปรุงตนเอง และตัดสินผลการเรียน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ส่งครูเข้าร่วมการอบรมที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกลุ่มมัธยมศึกษา จัดขึ้น เพื่อเป็นการเสริมความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน

(12) การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา เป็นผู้นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน โดยใช่วิธีการนิเทศแบบให้ศึกษาเอกสาร สนทนาทางวิชาการให้คำปรึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน คือแบบสังเกตการสอนในชั้นเรียน เอกสาร คู่มือต่าง ๆ มีการจัดประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินการนิเทศ ติดตามผล และจัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการนิเทศ

3) ผลการศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

(1) การจัดแผนการเรียน พบว่าโรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ โรงเรียนมีข้อจำกัดเกี่ยวกับวุฒิ วิชาเอก วิชาโทของครูผู้สอน

(2) การจัดครูเข้าสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ โรงเรียนไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิและความถนัดได้ทั่วถึงครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ต้องรับผิดชอบในการสอนหลายวิชา ขาดครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะศึกษา

(3) การจัดตารางสอน พบว่าโรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับปานกลางคือ ไม่มีเวลาสำหรับการสอนซ่อมเสริม

(4) การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ งบประมาณในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และการจัดสรรล่าช้า

(5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ พบว่า โรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมาก คือ ห้องเรียนมีขนาดไม่พอเหมาะกับจำนวนนักเรียน อาคารไม่เพียงพอ ไม่มีห้องปฏิบัติการวิชาการงานและอาชีพ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดสถานที่ฝึกงานในโรงเรียน

(6) การจัดแนะแนว พบว่า โรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ ขาดแคลนบุคลากรแนะแนวนในโรงเรียน ขาดแคลนเอกสารเพื่อการปฏิบัติงานแนะแนว และอุปกรณ์ในการจัดบริการแนะแนว ผู้ปกครองไม่มีเวลาสนใจบุตรหลานของตน บ่อยๆให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียน และครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาช่วยงานแนะแนว

(7) การจัดสอนซ่อมเสริม พบว่าโรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ ขาดแคลนเอกสารสื่อ อุปกรณ์ สำหรับสอนซ่อมเสริม

(8) การจัดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ สถานที่ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ

(9) การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง พบว่าโรงเรียนมีปัญหายู่ในระดับมากคือ งบประมาณสำหรับการจัดหาหนังสือ เอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีสถานที่ที่จะเอื้ออำนวยในการ

จัดห้องวิชาชีพ ห้องวิชาการ ห้องสมุดและหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน

(10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน พบว่าโรงเรียนไม่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทุกประเด็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

(11) การประเมินผล พบว่า โรงเรียนมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับมากคืองบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานวัดผลประเมินผลไม่เพียงพอ

(12) การนิเทศ ติดตามผล การایشหลักสูตรในโรงเรียน พบว่าโรงเรียนมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับมาก คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการให้คำปรึกษาและการนิเทศ

สรุป ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า โรงเรียนมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับมาก คือ การจัดครูเข้าสอน การจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5.7 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอแล้วนั้น มีข้อค้นพบที่น่าสนใจและสมควรที่จะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1) การจัดแผนการเรียน จากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้มีการศึกษาเอกสารหลักสูตรในการจัดแผนการเรียน และมีการประชุม ครู-อาจารย์เพื่อวางแผนการจัดการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสามารถ ความต้องการ ความถนัด และวางแผนการเรียนของตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

ส่วนปัญหาการจัดแผนการเรียนพบว่าปัญหายุ่งยากในระดับมาก เกี่ยวกับข้อจำกัดเกี่ยวกับวุฒิ วิชาเอก วิชาโทของครูผู้สอน จึงไม่สามารถเปิดสอนวิชาเลือกหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนของนักเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นได้

2) การจัดครูเข้าสอนจากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้มีการประชุมปรึกษาหารือคณะครูในการจัดครูเข้าสอน โดยศึกษาจากประวัติการศึกษา เพื่อจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ตรงตามวุฒิวิชาเอก ซึ่งตรงกับที่ กรมสามัญศึกษา (2530) ได้วางแนวทางการจัดครูเข้าสอนไว้ว่า ต้องสำรวจความพร้อม คุณสมบัติของครูผู้สอน จัดให้เข้าสอนตามวิชาเอก วิชาโทที่เรียนมา ความสนใจ ความถนัด ประสบการณ์ ส่วนปัญหาที่พบอยู่ในระดับมากของโรงเรียนคือ โรงเรียนไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิ ความถนัดได้ เนื่องจากจำนวนของครูผู้สอนไม่เพียงพอและยังขาดแคลนครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา จึงทำให้ครูนอกจากจะรับผิดชอบสอนหลายวิชาแล้ว ยังมีชั่วโมงสอนมากเกินไปอีกด้วย จากประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองอ่อน บัณฑิตวาร (2534) และประสพ โพธิสม (2535) ซึ่งพบว่าบุคลากรไม่เพียงพอครูมีภาระการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งนี้คงเป็นเพราะว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐาน มีครูจำนวนจำกัด และต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาข้อมูลของแต่ละโรงเรียนแล้ว มีครูสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยเฉลี่ย 5 คน มีชั่วโมงสอนเฉลี่ย 21 ชั่วโมง/สัปดาห์ รับผิดชอบตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป (ศูนย์ขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย, 2536) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรจริง อ้าง บัวศรี (2532) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้นำเอาหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนจริงๆ ดังนั้นถ้าไม่รีบดำเนินการจัดสรรอัตราบรรจุครูมาเพิ่มเติม และจัดอบรมครูที่มีอยู่เดิมให้มีความรู้ ทักษะการสอนแล้ว คุณภาพการศึกษาจะด้อยลงมาได้

3) การจัดตารางสอน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมีการจัดประชุมครู-อาจารย์ เพื่อวางแผนการจัดตารางสอน ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างถูกต้อง แต่เนื่องจากโรงเรียนมีความขาดแคลนจำนวนครูผู้สอน จึงทำให้ครูแต่ละคนมีชั่วโมงสอนมากเกินไป จึงส่งผลให้โรงเรียนมีปัญหาระดับมากในการไม่มีเวลาสำหรับสอนซ่อมเสริม และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับก่อน

ประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา กับโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วจะพบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา รับภาระหนัก จึงควรที่จะได้มีการเสริมขวัญและกำลังใจ ครูผู้สอนไม่ว่าจะเป็น การยกย่องผลงานและความดี ความชอบในการปฏิบัติงานมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่

4) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้มีการสำรวจความต้องการความจำเป็นในการใช้งบประมาณภายใน โรงเรียน และจัดทำแผนการใช้งบประมาณประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2526) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน ว่าควรยึดจุดประสงค์การใช้งบประมาณให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตาม จุดประสงค์ของหลักสูตร ใช้งบประมาณอย่างประหยัดแผ่นดิน เน้นการการใช้ งบประมาณ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ส่วนปัญหาการจัดสรร งบประมาณเพื่อการเรียนการสอน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับ งบประมาณในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอและล่าช้า ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของทองอ่อน บัณฑิตวร (2534) และสมศักดิ์ พัฒนากุล (2534) ซึ่งพบว่าการจัดสรรงบประมาณต้นสังกัดล่าช้าไม่เพียงพอต่อความจำเป็น จึงชี้ให้เห็นว่าใน เรื่องการจัดสรรงบประมาณ แม้จะได้ดำเนินการมาแล้ว 3-4 ปี งบประมาณ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ควรจะได้พิจารณาและแก้ไขในจุดนี้ หากไม่มีการแก้ไขก็จะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรอีกทั้ง 11 ด้าน

5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ จากผลการ วิจัยพบว่าโรงเรียนได้จัดให้นักเรียนแต่ละชั้นเรียนประจำในห้องเรียน โดยจัด ห้องเรียนให้มีความสะดวกสบายต่อการใช้ การจัดตั้งนี้สอดคล้องกับที่ สุมิตร คณานุกร (2523) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัตินั้นผู้บริหารโรงเรียน ต้อง คำนึงถึงขนาดของห้องเรียน และจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ การสอน ต่าง ๆ ต้องมีให้พร้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครู ส่วนปัญหาการใช้อาคารสถานที่นั้นผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีปัญหาระดับมาก ในด้านห้องเรียนมีขนาดไม่พอเหมาะกับจำนวนนักเรียน อาคารไม่เพียงพอ จึงไม่ มีห้องที่จะจัดเป็นห้องปฏิบัติการในวิชาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับวิจิตรดา บุญบา (2535) ซึ่งพบว่าขาดงบ

ประมาณในการจัดสถานที่ฝึกงานในโรงเรียน ทำให้โรงเรียนส่วนใหญ่มีห้องปฏิบัติการวิชาการงานและอาชีพ และห้องเรียนไม่เพียงพอ ผู้วิจัยเห็นว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรตระหนักถึงความจำเป็นในด้านนี้ เพราะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวนห้องเรียนที่พอเหมาะกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น เมื่อเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้ความต้องการห้องเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น จึงควรที่จะมีการวางแผนของงบประมาณเพื่อจัดทำ จัดหาให้มีอาคารเรียนเพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน

6) การจัดแนะแนว จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการจัดการแนะแนวการศึกษาแก่นักเรียนโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนว การที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการแนะแนวการศึกษาแก่นักเรียนนั้น ทำให้มองเห็นว่าครูส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้ง ๆ ที่นักเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำสำหรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน ควรที่จะเน้นไปในเรื่องการแนะแนวอาชีพและผลการศึกษาของกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ และสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ พบว่า นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพที่ดีเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคตส่วนการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่แน่ใจและมีได้ตั้งความหวังเอาไว้ ส่วนการจัดบริการแนะแนวที่โรงเรียนทำมากที่สุดคือ การปฐมนิเทศนักเรียนเข้าใหม่ ซึ่งการปฐมนิเทศนักเรียนเข้าใหม่เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและทำได้ง่ายโรงเรียนจึงจัดทำเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือการสำรวจนักเรียนที่ยากจนเพื่อรับทุนการศึกษาที่มีผู้บริจาค ตามที่กล่าวแล้วว่าโรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่ด้อยโอกาสและมีฐานะยากจน กอปรกับมีผู้ส่งเสริมทุนการศึกษาอยู่เป็นประจำโรงเรียนจึงได้มีการสำรวจในเรื่องดังกล่าว และอีกส่วนหนึ่งได้มีการจัดทำระเบียบสะสม สำรวจรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งก็เป็นการดำเนินการตามแนวทางของกรมวิชาการ (2532) และ ประหยัด ทองมาก (2532)

ส่วนปัญหาการจัดแนะแนวที่พบในการวิจัย ซึ่งอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดแคลนเอกสารเพื่อการปฏิบัติงานแนะแนวและอุปกรณ์ในการจัดบริการแนะแนว คณะครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่มีเวลาช่วยการแนะแนว สอดคล้องกับ ประสพพรธิสม (2535) และ ชัยยศ ภูหนองโรง (2535) ที่พบว่า บุคลากรไม่เพียงพอ ครูมีการสอนระดับประถมและมัธยม ครูขาดทักษะด้านอาชีพ การจัดบริการแนะแนวเป็นงานจำเป็นที่จะช่วยป้องกัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งของโรงเรียน

นักเรียน และผู้ปกครอง ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้า จึงควรจัดหาบุคลากรในด้านนี้ และส่งเสริมให้บุคลากรที่มีอยู่มีความรู้ความเข้าใจในงานแนะแนวอาจทำได้โดยการจัดเอกสารหรือการฝึกอบรมเป็นต้น

7) การจัดสอนซ่อมเสริม ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนมีการสำรวจข้อบกพร่องในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ของนักเรียน และครูสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน การสอนซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า สามารถเรียนได้ทันเพื่อน และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนเก่งสามารถพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำมีการสำรวจข้อบกพร่องในการเรียนจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ตรงตามกรมสามัญศึกษา (2539) ที่ว่า หลักการสอนซ่อมเสริมต้องเริ่มต้นจากจุดและสภาพที่นักเรียนเป็นอยู่ การสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำเป็นต้องใช้ครูสอนที่มีวุฒิตรงตามเนื้อหาวิชานั้น การจัดทำตารางสอนจึงทำให้มีการหมุนเวียนครูผู้สอน ในบางวิชาที่ต้องมีการสอนซ่อมเสริม หากกระทำในเวลาเรียนอาจทำได้ไม่ดี และมีเวลาไม่เพียงพอ จึงทำให้ครูส่วนใหญ่สอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน

ส่วนปัญหาในการสอนซ่อมเสริมที่พบ อยู่ในระดับมากคือ ขาดแคลนเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ สำหรับสอนซ่อมเสริม และที่อยู่ในระดับ ปานกลางคือ ขาดการนิเทศ ติดตามผลการสอนซ่อมเสริมอย่างสม่ำเสมอ และไม่มีเครื่องมือวัดผล ประเมินผล หลังการสอนซ่อมเสริมซึ่งปัญหาการขาดแคลนเอกสาร สื่อ อุปกรณ์ สำหรับสอนซ่อมเสริม ก็จะตรงกับผลการวิจัยที่ได้กล่าวอ้างมาแล้ว การสอนซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมที่ครูแต่ละคนต้องคิดค้นรูปแบบ เครื่องมือ วิธีการสอนขึ้นมาเอง เพราะสิ่งที่จะสอนซ่อมเสริมในแต่ละแห่ง แต่ละโรงเรียนจะไม่เหมือนกัน ไม่มีเอกสารและคู่มือใดที่จะมีความสมบูรณ์ในการสอนซ่อมเสริม ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมจึงถือเป็น

หน้าที่ของครูผู้สอนและโรงเรียนที่จะต้องคิด ประดิษฐ์ขึ้นเอง ดังนั้นปัญหานี้จึงเป็น ปัญหาที่ครูผู้สอนและโรงเรียนต้องแก้ไข ทั้งในเรื่องสื่อ เครื่องมือประเมินผล และการนิเทศติดตามผล

8) การจัดกิจกรรมนักเรียน จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดกิจกรรมตามกำลังทรัพยากรและความเหมาะสม มีการจัดทำแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่จัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี รองลงมาเป็นกิจกรรมอิสระ และกิจกรรมบริการแนะแนวตามลำดับ จะเห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมที่อยู่ในระดับมากคือ ปัญหาด้านสถานที่ อุปกรณ์ ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การดำเนินการจัดกิจกรรมอิสระไม่ชัดเจน รองลงมาคือ ไม่มีการติดตามและ ประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทองอ่อน บัณฑิตวาร (2534) ประสพ โพธิสม (2535) และ สมศักดิ์ พัฒนากุล (2534) ที่พบว่า การบริหารหลักสูตรมีปัญหาในเรื่อง ขาดแคลน สื่อ อุปกรณ์ที่ จำเป็น จะเห็นว่าแม้การดำเนินงานผ่านมาแล้ว 3 - 4 ปีการศึกษาปัญหานี้ เรื่องนี้ก็ยังไม่หมดไป และการจัดกิจกรรมอิสระก็ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ ควรเพราะขาดทั้งความชัดเจน และการติดตามผล อันจะทำให้กิจกรรมอิสระขาด ความสำคัญ และขาดการควบคุมนักเรียน

9) การให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ครูกระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง จากห้องสมุด และ รองลงมาคือ จัดหาหนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ ซึ่งตรงกับกรมวิชาการ (2526) และกรมสามัญศึกษา (2526) ที่กล่าวว่า เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับและครู ทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จัดให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และสภาพปัจจุบันครูมีไม่เพียงพอการศึกษาค้นคว้าตนเอง จึง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนปัญหาของการค้นคว้าด้วยตนเองที่พบจากการวิจัยโดยสรุปแล้วจะมี ปัญหาอยู่ในระดับมากและประเด็นปัญหาที่อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ไม่

มีสถานที่ ที่จะเอื้ออำนวยในการจัดห้องวิชาการต่าง ๆ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่มีอยู่ไม่เพียงพอับความต้องการของครูและนักเรียน ไม่มีสถานที่ ที่จะเอื้ออำนวยในการจัดห้องวิชาชีพต่าง ๆ และงบประมาณสำหรับการจัดหาหนังสือ เอกสาร และสื่อวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนไม่เพียงพอซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประยูร อาษานาม (2535) ที่พบว่า ขาดแคลน อุปกรณ์การเรียนการสอน และความไม่พร้อมของห้องทดลองและโรงฝึกงาน รัชชัย สุดาศักดิ์ (2505) พบว่า หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ในห้องสมุดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน

เมื่อพิจารณาดูกิจกรรมส่วนใหญ่ที่โรงเรียนดำเนินการกับปัญหาที่ค้นพบ จะเห็นว่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองกำลังเป็นเรื่องที่จะไม่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน เพราะส่วนใหญ่โรงเรียนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด และจัดหาหนังสือ เอกสารให้กับนักเรียนแต่ปัญหาที่ทางโรงเรียนกำลังประสบอยู่ คือ การขาดแคลนห้องวิชาการ ห้องวิชาชีพ และขาดหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องแก้ไขทั้งสภาพการจัดการและปัญหา

10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ได้เชิญวิทยากรให้ความรู้ในการสอนบางรายวิชา มีการสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถเป็นวิทยากร และสำรวจแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นที่เป็นสถานประกอบการ การที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมนี้มาก เนื่องจากมีการสนับสนุนงบประมาณค่าจ้างบุคคลภายนอกมาทำการสอน และครูในโรงเรียนขาดความรู้ด้านวิชาชีพ ครูในโรงเรียนขาดความรู้ด้านวิชาชีพสอดคล้องกับผลการวิจัย ประยูร อาษานาม (2535) ที่พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับนั้น โรงเรียนขาดแคลนครูและวิทยากรสอนวิชาชีพ

ส่วนปัญหาที่พบในการวิจัย อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ โรงเรียนเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก สิ้นเปลือง และมีอันตราย รองลงมาคือ ไม่มีแหล่งทรัพยากรชุมชน ในบริเวณที่ตั้งของโรงเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชัย สุดาศักดิ์ (2535) ที่พบว่า โรงเรียนและครูเห็นว่าการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เป็นเรื่องยุ่งยากเสียค่าใช้จ่ายสูงและมีอันตราย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ เกี่ยวกับการคัดเลือกโรงเรียนตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาไว้ว่า เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เมื่อเปิดสอนแล้วจะไม่เป็นผลกระทบต่องานโรงเรียนในทุกระดับที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อตำราในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อันเนื่องมาจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางและประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน ชัยยศ ภูหนองโรง (2535) วิจัยพบว่าโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ขึ้นพื้นฐานอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาใกล้ที่สุด ระหว่าง 6-30 กิโลเมตร ดังนั้น จะเห็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มักจะอยู่ห่างไกลชุมชนและห่างไกลสถานประกอบการต่าง ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาในการนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่และขาดแหล่งทรัพยากรชุมชน ถือว่าสอดคล้องกับหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

11) การประเมินผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า

(1) แนวปฏิบัติในการดำเนินการประเมินผลการเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวดำเนินการตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ จัดทำข้อสอบของแต่ละชั้นแต่ละวิชาในแต่ละภาคเรียน วัดผลและประเมินผลก่อน ระหว่าง หลัง การสอนและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ

(2) การนำผลการประเมินไปใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำผลการประเมินไปใช้ในเรื่องต่างๆ เรียงตามลำดับดังนี้ ปรับปรุงวิธีการสอนของครูผู้สอน แจ้งให้นักเรียนทราบเพื่อปรับปรุงตัวเอง และนำไปตัดสินผลการเรียน

(3) การเสริมความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ส่วนใหญ่โรงเรียนได้รับจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ประชุมชี้แจงกันเอง และให้ศึกษาเอกสาร

จากสภาพการดำเนินการโรงเรียนจัดตามหลักการและทฤษฎี การเสริมความรู้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิจิตรา บุญบา (2535) ที่พบว่า มีการวัดและประเมินผลนักเรียนก่อนสอนทุกครั้ง ด้วยการสังเกตและนำผลมาปรับปรุงวิธีการสอนของครู โรงเรียนได้จัดครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ส่วนปัญหาที่พบจากการวิจัย ที่อยู่ในระดับมาก คือ งบประมาณสนับสนุน การดำเนินงานวัดผล ประเมินผลไม่เพียงพอ ปัญหาที่อยู่ในระดับกลาง คือ การสร้างเครื่องมือวัดผล การดำเนินการวัดผลประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน ซึ่งสภาพปัญหาจะเหมือนกันกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่ผ่านมาแล้ว คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร

12) การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า

(1) ผู้มีหน้าที่ติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ส่วนใหญ่ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา

(2) วิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสนทนาทางวิชาการ การให้คำปรึกษา

(3) เครื่องมือในการนิเทศ ส่วนใหญ่โรงเรียนใช้แบบสังเกตการสอน ในชั้นเรียน

(4) การดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ส่วนใหญ่ใช้การจัดประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินการนิเทศ ติดตามผล และการจัดทำแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามผล

ส่วนปัญหาที่พบจากการวิจัย ซึ่งอยู่ในระดับมากได้แก่ โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาและนิเทศในแต่ละวิชา ปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน การนิเทศภายในเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการบริหารหลักสูตร เพราะการที่จะรอรับการนิเทศจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นั้น หน่วยงานดังกล่าวมีภาระที่ต้องรับผิดชอบโรงเรียนเป็นจำนวนมากย่อมทำได้ไม่ทั่วถึง โรงเรียนจึงควรหาวิธีการเพิ่มพูนความรู้ของบุคลากรในโรงเรียนโดยการให้ศึกษาเอกสาร ส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม หรือตั้งคณะทำงาน เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ปัญหาที่โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ

- 1) ปัญหาการจัดครูเข้าสอน
- 2) ปัญหาการจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน
- 3) ปัญหาการใช้อาคารสถานที่ อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ
- 4) ปัญหาการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องร่วมมือกันแก้ไขทุกระดับที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่สามารถแก้ไขได้รวดเร็วที่สุดคือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพราะมีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณ บุคลากร อำนาจในการสั่งการ และหากดำเนินการในระดับสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแล้วจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น การฝึกอบรม เป็นต้น อีกหน่วยงานหนึ่งที่ต้องดำเนินการก็คือ โรงเรียน เพราะจะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีความขาดแคลนในด้านต่าง ๆ ก็ตาม หากมีความตั้งใจและพิจารณา แก้ปัญหาต่าง ๆ ไปตามลำดับแล้วก็จะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ไปได้

5.8 ข้อเสนอแนะ

5.8.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลยครั้งนี้เห็นว่า สภาพการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนส่วนใหญ่จัดตามเอกสารคู่มือ และหลักการของการจัดในทุกเรื่อง จึงมี ข้อเสนอแนะในส่วนของปัญหาของการบริหารหลักสูตรที่พบว่าอยู่ในเกณฑ์ มาก เรียงตามลำดับคือ การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง การจัดสรรงบประมาณ เพื่อการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน และการใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ

- 1) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(1) ควรขอจัดตั้งงบประมาณเพื่อการขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

(2) ควรกำหนดมาตรการในการเกลี่ยอัตรากำลังครูให้สามารถปฏิบัติได้จริง

- (3) ควรขอกำหนดอัตราครูเพิ่มขึ้น
- (4) ควรลดขั้นตอนในการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
- 2) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
 - (1) ควรเร่งรัดการจัดสรร และการใช้จ่ายงบประมาณ
 - (2) ควรบรรจุครูตามวุฒิและวิชาเอกที่โรงเรียนต้องการ
 - (3) ควรเร่งรัดการตัดโอน การรับย้าย การย้าย การบรรจุข้าราชการครูให้รวดเร็วขึ้น
 - (4) ควรกำหนดมาตรการในการเกลี้ยอัตรากำลังครูให้สามารถปฏิบัติได้จริง
- 3) ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน
 - (1) ควรเลือกซื้อหนังสือห้องสมุดที่ตรงกับหลักสูตรการเรียนการสอน
 - (2) ควรแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ควบคุม ดูแล วัสดุ ครุภัณฑ์ของโรงเรียนอย่างจริงจัง
 - (3) ควรหาวิธีการให้ครูทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - (4) ควรจัดตารางสอนให้รวมกันได้ในบางรายวิชา

5.8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรได้มีการศึกษา สภาพและปัญหา การสอนวิชาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (2) ควรได้มีการติดตามผล นักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน